

Ceaușescu meghalt, de a szelleme él

A múlt esztendő (1989) decemberének eseményei következtében Romániában lényegében nem változtak a dolgok, Ceaușescu rendszerének fő vonásai ma is erőteljesek. Csaknem egy évvel ezelőtt a világ, de ennek az országnak sok lakosa is azt hitte, hogy mind a kommunista típusú diktatúra, mind pedig a kisebbségekkel szembeni uszítás és gyűlölet, amelyek hosszú időn át egymással szoros összefüggésben uralkodtak, immár a múlté. De nem így történt.

I. A diktatúra továbbélése

Az „új rezsim” kialakulásának a módja

Ma már tökéletesen világos, hogy a volt román diktátor uralmát államcsíny döntötte meg, amely kihasználta a múlt év decemberében az erdélyi Temesvár (rom. Timișoara; germ. Temeschwar) városában kirobbant népi forradalmat. Az első hírek az államcsíny előzetes előkészítéséről mindjárt az események után megjelentek. Az új vezetés ezeket igyekezett azonnal megcáfolni. A legnagyobb visszhangja talán Románia franciaországi nagykövetének, Alexandru Paleologunak a nyilatkozata volt, aki április 3-án Párizsban, „Ki hazudott Romániáról” címmel sajtóértekezletet tartott: Kijelentette, hogy a múlt évben államcsíny készült Romániában, de váratlanul kitört a forradalom. A hatalom végül mégis a puccsisták kezébe került, akik most megpróbálják csökkenteni a felkelés jelentőségét.

A „Parlament” című román hetilap egyik júniusi számában egy tisztel folytatott beszélgetést idéznek, aki ahhoz a csoporthoz tartozott, amelyik a Ceaușescu elleni összeesküvést szervezte. A résztvevők között volt Ion Iliescu jelenlegi elnök is, valamint Nicolae Militaru, a jelenlegi rezsim volt védelmi minisztere is. A nevezett tiszt az állította, hogy mozgalmuknak, amely 1985-ben a Nemzeti Megmentési Front Tanácsa nevet vette fel, nem volt célja a rendszer megdöntése. (T. K. A. kiemelése.)

Az Adevărul című bukaresti lap augusztus 23-i száma közölte a Nemzeti Megmentési Front volt külügyminiszterének, Silviu Brucannak és Nicolae Militaru tábornoknak egy nyilatkozatát. Arról beszéltek, hogy a diktátor megbuktatását október hónapra tervezték, de az egészet kénytelenek voltak későbbre halasztani, mert néhányukat leleplezték. Tagadták azt a korábbi állítást, hogy a hadsereg azonnal csatlakozott volna a néphez. Nehezen sikerült elkerülni egy polgárháború kitörését. Úgy vélték, hogy Iliescu a legalkalmasabb személy arra, hogy vezető funkciója legyen, de jelenleg nem akarja megváltoztatni az ország politikai rendszerét.

Az újság kommentátora megjegyzi, hogy lassan, hazugságról hazugságra meg fogjuk ismerni, mi történt valójában.

Iliescu sietett újból letagadni, hogy államcsínyt készítettek volna elő. Számára sokkal előnyösebb annak a látszata, mely szerint „demokratikus” módon emelték az elnöki székbe, mint az a tény, hogy néhány tábornok jelölte őt ebbe a funkcióba. Fontosnak tartja ennek a látszatnak a fenntartását, és a huszadik évi választás elsöprő sikere, amely megerősítette őt az elnöki székében, és az általa vezetett Nemzeti Megmentési Front Tanácsa (FSN) abszolút többséget biztosított mind a képviselőház, mind pedig a szenátus számára.

Ceaușescu arra törekedett, hogy amennyire csak tudja, megőrizze a látszatokat.

Ceaușescu szellemének, a ceaușizmusnak a továbbélését bizonyítja néhány magas beosztású tisztviselő és néhány szekus által megrendezett per. Nem a Ceaușescu házaspár „perére” gondolok, akik teljes mértékben megérdemelték sorsukat, bár ez a per valamennyi jogi eljárás nyilvánvaló kigúnyolása volt. Azokról a perekről van szó, amelyek a vádlottak bűnösségét csak a decemberi „terrorisztikus” cselekményekben vizsgálták. Itt említés sem történik a megelőző évek népellenes büntetteiről, nehogy olyan tények kerüljenek felszínre, amelyek sok, ma is vezető állásban levő embert

kompromittálnának, vagy amelyek alapján el kellene ítélni a szekuritáé azon tagjait, akik a megváltozott nevű intézményben zavartalanul folytatják tevékenységüket. Nem véletlen tehát, ha a bíró a vádlottakat azonnal elhallgattatja, ha „eltérnek” a decemberi eseményektől, és a múltjukról kezdenek beszélni, bár a vallomásaik tartalmát szelektív módon foglalják bele a létrehozott jegyzőkönyvekbe.

Következésképp a mai rezsim nem az embertelen cselekedeteket bünteti, mint ahogy azt sugallni szeretné, hanem azokat a cselekményeket, amelyek a hatalom csúcsain levő emberek leváltására irányultak.

Néhány szó az örökösökről

Iliescu kriptokommunista rendszere az államhatalom funkcióiban megmaradt emberekre támaszkodik. A jelenlegi vezetés a legnagyobb támogatást a volt állambiztonsági szerveknek nyújtja, akik Ceaușescu rendszerének alapvető fenntartói voltak, és akik a romániai folyamatok ellenőrzésének és irányításának ma is a legaktívabb és leghatékonyabb partnerei. Ezeket a szervezetet április hónap folyamán átkeresztelték, és Román Hírszerző Szolgálatnak (Serviciul de Informații Românești) nevezték el őket. Újonnan való létrehozásukat már hosszabb ideje a Vatra Românească nevű fasiszta szervezet kérte. Ennek a szervnek a tevékenységéről kevesebbet tudunk, mint Ceaușescu idején, mert ők igyekeznek észrevétlenebbül dolgozni. De amíg emberek továbbra is a pozícióikban vannak, nem beszélhetünk a szabadság valódi lehetőségeiről ebben az országban.

Az új vezetés terrorisztikus akcióiban mindenekelőtt a „néptömegekre” igyekszik támaszkodni. Pénzzel és uszítással, hamis hírek terjesztésével, hazugságokkal a civil lakosság soraiból rohamcsapatokat hoznak létre. Ez történt márciusban a marosvásárhelyi pogromok idején, valamint a bányászok bukaresti akciói során júniusban.

A Vatra Românească szervezettel, az említett pogromok szervezőivel a Frontul Salvării Naționale (a Nemzeti Megmentési Front) a lehető legjobb viszonyban van. Ezt több tény bizonyítja. A marosvásárhelyi bujtotatókat nem csak hogy nem vonták felelősségre, de még csak meg sem említik őket. A Front újságjainak és a Vátrának is az általuk tárgyalt ügyekben gyakorlatilag megegyezik a véleménye, és kart karba fűzve vesznek részt a nem kommunista és becsületes románok elleni támadásokban, mint ahogy a kisebbségek elleni uszító kampányokban is. Iliescu is, de főleg Petre Roman miniszterelnök gyakran találkozik e szervezetek vezetőivel. A választások előtt a Vatra több helységben is azt kérte híveitől, hogy szavazzanak a Frontra. A Vatra „befolyásolja” a politikát, a vezetőség összetételét is. Arra kényszerítette például a kulturális minisztert, Dan Petrescut, aki egy európai módon gondolkodó művelt ember, hogy májusban adja be a lemondását. Mint ahogy a vezetőség a kisebbségek oktatási rendszeréről is egy húron pendül a Vatrával. A tájékozatlan megfigyelő megpróbálhatja kitalálni: vajon hol fogalmazták meg először ezeket a nézeteket?

A román ellenzék azt állítja, hogy a Front több pártot és szervezetet hozott létre, hogy csökkentse a többi párt lehetőségeit a választásokon. Nagyon lehet, hogy a Vatra ezen kreálmányok egyike. A vezetőit olyan személyekből verbuválták, akik az elmúlt rendszerben kompromittálódtak, és jelenlétük kényelmetlen lenne a Front számára.

A választások

A választási kampányban a Front nagyon előnyös helyzetben volt. A rádió, a televízió és a Rompres hírügynökség az ő tulajdonában vannak. Sok újsága van az ország minden részében, melyek közül csak Bukarestben négy jelenik meg. Bizonyos pártok újságainak, valamint a független újságok számát a papírhiány ürügyével csökkentették. A Front emberei majdnem mindenütt a helyi vezetőségekben vettek részt, és lehetőségük volt befolyásolni a választásokat. Következésképp minden eszközük megvolt egy sikeres propagandakampányhoz. A lakosság nagy részét fenyegetéssel tudták megnyerni, azzal, hogy az ellenzéki pártok privatizálni fogják az ország gazdaságát, ami nagyon megnövelné majd a munkanélküliséget.

A választások manipulálásának egy másik eszköze az volt, hogy egyes helyeken „megnézték” a választási listán a Front számára nemkívánatos személyeket. Nem egy jelöltet jelöltek rágalmazó vádakkal bírósági határozat segítségével fellebbezési jog nélkül töröltek a listáról.

A választási kampányban erőszakot is alkalmaztak. Több helységben némely párt (főleg a Nemzeti Liberális Párt és a Nemzeti Parasztpárt) összejöveteleit a Frontot éltető „felháborodott lakosság” csoportjai feloszlatták, az ott levő jelöltek pedig bántalmazták. Ezt a módszert a kommunisták is alkalmazták az 1946-os választások idején.

A választások „előkészítésének” ez a módja nemzetközi felháborodást váltott ki. Több kormány is felhívta a román vezetést, hogy biztosítsa a választások korrektségét, és bejelentették: megfigyelőket fognak küldeni a helyszínre. Tutwiler, az amerikai szóvivő, egy május elején tartott washingtoni sajtóértekezleten azt mondta: az amerikai kormány ismételt figyelmeztetése ellenére Romániában egyes pártok, valamint jelöltjeik meg vannak félemlítve, „szervezett módon” zaklatják őket, több nagy párt nem fér hozzá megfelelő módon a kormány által ellenőrzött rádió- és televízióadásokhoz, választási anyagaik és a független újságok szétszórása pedig nehézségekbe ütközik.

Április hónap folyamán Bukarest lakossága tiltakozási akciókat kezdeményez a választások előkészítési módja elleni tiltakozásul. Iliescu elnök a tüntetőket huligánoknak nevezi. Tiltakozásuk és szolidaritásuk jeleként sokan, mindenekelőtt az egyetemisták a mellükre tűzik a „huligán” feliratot.

Április 23-án több ezer ember követeli Iliescu és az újkommunista kormány lemondását. A következő reggelen mintegy ezer rendőr támadja meg a tüntetőket, több száz embert bántalmaznak, közülük néhány tucatot véresre vernek. Másnap egy új demonstrációt tartanak ezzel a jelmonddal: „Iliescu a feltámadt Ceaușescu”. Néhány nap múlva a belügyminiszter helyettese, a rendőrség országos parancsnoka, meghazudtolva a tényeket, tagadja a rendőrség brutális támadásáról szóló „híreket”.

A bukaresti Egyetemi tér (Piața Universității) egy állandó tüntetés helyszíne lesz, melyen főleg egyetemisták vesznek részt. Ezek kérik a választásoknak az év második felére történő elhalasztását, hogy a választók jobban megismerhessék a jelöltek, kérik annak a Ceaușescu idején hozott törvénynek az eltörlését, mely szerint a rádiót és a televíziót a kormány ellenőrzi, valamint a választási törvénynek a temesvári kiáltvány 8. pontja szerinti módosítását, melynek értelmében a kommunista párt volt aktivistáitól, valamint Ceaușescu szekuritátéjának tisztjeitől megvonják a jogot, hogy három jogalkotási ciklusban jelöltek legyenek.

A temesvári kiáltványt ennek a városnak a demokratikus szervezetei már március 11-én kibocsátották. Szerzői megállapították: Romániában csak Temesváron volt igazi antikommunista forradalom. A jelenlegi vezetés félrevezeti az ország népét, és elkezdődött egy veszedelmes restaurációs folyamat. „Temesvár egy európai város, ahol a nemzetiségek visszautasították és visszautaitják a nacionalizmust.”

Kormányellenes tüntetések az ország különböző más városaiban is voltak.

Tekintettel a közelgő választásokra, Iliescu visszakozott. Egy május 6-án különböző bukaresti lapokban megjelent interjúban sajnálkozik azon, hogy az Egyetemi tér tüntetőit huligánoknak nevezte, de hozzátette: „amikor ezt a kifejezést használtam, a rendelkezésemre álló adatok alapján nem tudtam mást mondani”.

Úgy tűnik, hogy az ország elnöke néha-néha információhiányban szenved, mint ahogy ez történt a marosvásárhelyi pogrom előtt, az alatt és utána is.

Iliescu ugyanakkor közölte: május 8-án találkozni fog a szervezetek képviselőivel, akik részt vesznek az Egyetemi téren zajló tüntetésen.

Erre a találkozóra azonban nem került sor sem május 8-án, sem később, mert az elnök nem engedélyezte sem a rádió, sem a televízió, sem a sajtó jelenlétét a vitán, még egy videofelvétel készítését sem hagyta jóvá.

Egyes esetekben Románia elnöke fél a nyilvánosságtól, akár az egyik kedvenc szervezete, a Vatra Românească is.

Az Egyetemiek terét továbbra is a tüntetők foglalják el. Többen éhségsztrájkba kezdenek. Kolozsváron Doina Cornea, mind az előző, mind pedig a jelenlegi rezsim ismert ellenzéke is éhségsztrájkba lép, „a tisztességtelen választási kampány elleni tiltakozásként”.

A megfigyelők úgy találták, hogy a május 20-i választások jelentős. visszaélések nélkül zajlottak. A Nemzeti Megmentés Frontjának a parlament mindkét házában abszolút többsége lett. Az alsóházban a szavazatok 66,315%-ot kapták, a szenátusban 67,02%-át. Illescut a szavazatok még nagyobb arányával választották elnöknek. A legnagyobb ellenzéki pártnak a Romániai Magyarok Demokratikus Szövetsége (RMDSZ; románul: UDMR) bizonyult, amelyik 7,23, illetve 7,20% szavazatot kapott. A Nemzeti Liberális Párt (Partidul Național Liberal) 6,41%-os, illetve 7,07%-os szavazattal a harmadik lett.

Véres napok Bukarestben

Az Egyetemiek terén zajló állandó antikommunista tüntetés a választások után is megmaradt. Romániában sokan ezt így nevezték: „az ország lelkiismerete”.

Június 13-án ez a tüntetés létének hetedik hetébe lépett. Ennek a napnak a hajnalán a rendőrség és a hadsereg közös akcióval megtámadta a tüntetőket, sok embert letartóztattak, és erőszakkal a kórházba vitték az éhségsztrájkolókat. A letartóztatottakat megverték, összerugdosták.

Később teherautókon munkásokat hoztak, akik „csinálunk mi itt rendet” kiáltásokkal behatoltak az említett téren levő Építészeti Kar épületébe, ahol az egyetemisták gyülekeztek. Betörték az épület ablakait, kegyetlenül megverték a fiatalokat és a jelen levő tanárokat is.

Délre kiürítették a teret, és egy rendőrkordonnal zárták le, a környező utcákat pedig autóbusszokkal és más gépjárművekkel torlaszolták el.

A történetek hírére több száz felháborodott ember gyűlt össze a közelben, és elkezdtek felborogatni a térre vezető utakat elzáró gépkocsikat. „Amint a gépjárműveket megtámadták, a rendőrség gyorsan visszahúzódott. (...) Néhány perc alatt a rendőrség teljesen eltűnt, és a tüntetők újból megszállták a teret” – állapítja meg az eseményekről a Helsinki Watch által összeállított jelentés.

A hivatalos változat szerint tömegverekedés tört ki a tüntetők és a rendőrök között, és ez utóbbiak kénytelenek voltak visszavonulni.

Marian Munteanu, az egyetemisták szövetségének az elnöke egy rögtönzött gyűlésen a kormányt vádolta a rendőrség brutális akciójáért, és általános sztrájkra szólította az egyetemistákat mindaddig, amíg a vétkeket nem vonják felelősségre.

Délután felgyújtották a rendőrség fővárosi székházát, amelyet senki sem védett. A belügyminisztérium előtt is sokan gyűltek össze, és a belügyminiszter lemondását követelték. Miután kövekkel és benzinnel töltött üvegekkel dobálták meg az épületet, az egyik ablakból a tömegre lőttek.

Tömeg gyűlt össze a televízió székháza előtt is, amelyet katonák és tankok vettek körül. A Helsinki Watch a résztvevők és a szemtanúk elmondásaiból összeállított jelentése szerint mintegy kétszáz tüntetőt beengedtek az épületbe, hogy képviselőik „a televízióval kapcsolatos nézeteiket elmondhassák”. Az a hír terjedt el, hogy a képernyőn az egyetemisták szövetségének egyik vezetője jelenik majd meg.

Este 19.45-kor a bemondó bejelentette, hogy a televízió székházát megtámadták, így lehetetlenné vált a műsor folytatása. Az adás 21. óráig szünetelt.

Este 20.15-kor a televízió székházához teherautók érkeztek, tele „emberekkel, akik munkásoknak tűntek”, s akik furkóbotokkal és vasrudakkal rátámadtak az épületben tartózkodókra. A sebesülteket mindjárt elszállították a mentősök.

Éjfél tájban a tüntetők léptek akcióba, vízsugarakkal próbálván eloszlatni a tömeget. Végül a katonaság is akcióba lépett. A levegőbe lövöldöztek, visszaszorították az embereket, és megtisztították tőlük a terepet. Iliescu még délután, de az este folyamán is felszólította „a munkásokat és az öntudatos embereket”, hogy jöjjenek Bukarestbe, és védjék meg a központi közigazgatási épületeket, valamint a televízió székházát, hogy „a decemberi forradalom demokratikus értékeinek a nevében” segítsenek helyreállítani a rendet.

Az éj folyamán a rend helyreállt, a hadsereg újból ellenőrzése alá vonta az Egyetemiek terét.

A következő nap, június 14. hajnalán mintegy tízezer bányász érkezett a fővárosba „a rend helyreállítása” céljából, ahogy azt tették egyszer a január végi tiltakozó tüntetések alkalmával is. Fő támadási célpontjaik most is a Nemzeti Liberális Párt (PNL) és a Nemzeti Parasztpárt (PNT) székhelyei voltak. De szétrombolták és kirabolták a PNL tulajdonában levő Viitorul (A jövő) című

újság szerkesztőségét, az Asociația 21 Decembrie (a December 21. Egyesület) ellenzéki szervezet székházát, valamint valamint Ion Rațiunak, a PNT vezetőjének magánházát. A fűtykösökkel felfegyverzett bányászok piros rózsát, a Front szimbólumát viselték; őket valószínűleg előre meghatározott célpontjaikra rendőrök és civil személyek vezették.

Meg kell említenünk, hogy a szekusok kedvelt viselete mindig a civil ruha volt.

A „népi” terror két napig tartott Bukarestben. A bányászok minden járókelőt megtámadtak, aki értelmiséginek vagy egyetemistának tűnt, valamint a cigányokat is. A rendőrség segítségével nagy embertömegeket tartóztattak le. A bányászcsapatokat a rendőrök a cigány-negyedekben és Bukarest külvárosaiban hagyták felügyelet nélkül. Megverték és magukkal vitték itteni lakosokat, nőket erőszakoltak meg, lerombolták és kirabolták a lakásokat. Egyes hírek szerint több helyen is lebontották a cigányok viskóit.

A letartóztatottak számára Bukarest közelében egy katonai telepen internálótáborhoz hozták létre. Közöttük voltak az egyetemisták szövetségének vezetői is. Sokukat a hírhedt jilavai börtönbe zárták.

A bányászok 15-én tértek haza. Ilescu elnök, szokásos derűs mosolyával, személyesen megköszönte a „demokráciának” adott segítségüket.

Azokról, akiket hosszú időre tartóztattak le, a rokonaik sem tudtak semmit. A hivatalos ígéretek ellenére az ügyészség csak két hónap múlva adta meg részletes listájukat a nyilvánosságnak. A kormánynyilatkozat, amelyet mindjárt az események után bocsátottak ki, csak számadatokat közölt. E szerint mintegy ezer személyt tartóztattak le, amelyek közül 51 volt bányász. A közlemény a bukaresti mozgalmakat neofasiszta típusúnak nevezte, és sajnálatát fejezte ki a miatt a tény miatt, hogy a rend visszaállítása közben ártatlan embereket is bántalmaztak, és kifejezte egyet nem értését az elkövetett „túlzások” miatt. Ez a szöveg arra szolgált, hogy a Nyugattal érzékeltesse: a kormány nem kívánta az ellenzéki pártok székhelyei elleni támadásokat.

Ilescu elnök véleménye szerint a mozgalmak mögött a fasiszta vasgárda szervezetnek az elemei rejtőznek. Petre Roman miniszterelnök a francia televízióknak adott egyik interjúban azt mondta: a román vezetés „továbbra is a demokrácia elkötelezettje, amelynek szerves részét képezi mind az ellenzék léte, mind pedig a gondolatok kifejezésének a szabadsága”.

A július 14-i közlemény kijelenti, hogy ebben a három napban hat ember vesztette el az életét, 502 megsebesült, akik közül 127-en még a kórházban vannak. 185 személyt letartóztattak, ezek közül 34-et perelnek be, 9 embert már 1-6 hónap börtönbüntetésre ítélték.

A Reuter hírügynökség jelentése aláhúzza, hogy a letartóztatottak között egyetlen bányász sincs.

Ezekben a napokban Temesvár városának lakói is megélték a borzalom pillanatait: némely információk szerint ellenük is bányászakciót készítettek. Az ottani ellenzéki szervezetek kérték a lakosokat, hogy ne tüntessenek, hogy ne adjanak ezzel alkalmat a leszámolásra.

Az események elemzésekor a Helsinki Watch által készített jelentésben megfogalmazott néhány kérdésre alapozhatunk. Érthetetlen, hogy június 13-án délután a rendőrség és a katonaság miért húzódott vissza – szinte csodaszerűen – az Egyetemiek teréről? Miért hagyták védelem nélkül a rendőrség központi épületét a fővárosban? A tankokkal felszerelt hadsereg miért nem akadályozta meg, hogy a tüntetők behatoljanak a televízió épületébe? És végül: kik voltak azok az emberek, akik ezeket az épületeket megtámadták? Hiszen Ilescu állításai ellenére senki nem hallott a Vasgárda valamely hívének a leleplezéséről. Viszont Mihai Sora, a volt nevelésügyi miniszter a »22« című ellenzéki lap egyik júliusi számában azt nyilatkozta, hogy egyetlen egyetemista sem vett részt a június 13-15 közötti erőszakos eseményekben.

Ezekre a kérdésekre nem sikerült semmiféle választ találni. A válaszok hiánya egy forgatókönyv meglétét sugallja, mint ahogy a marosvásárhelyi pogromok is forgatókönyv alapján zajlottak.

A júniusi események után sok bukaresti román azt nyilatkozta, hogy csak most érti, mi történt Marosvásárhelyen. A két történet között sok hasonlóság van.

Romániában sokan meg vannak győződve arról, hogy a bányászok felbujtója az állambiztonság (a szekuritáé) emberei voltak. Az 1977-es szilvölgyi sztrájkok után Ceaușescu szekus ügynököket küldött a bányákba, hogy megakadályozza a lehetséges utólagos mozgalmakat. Azt hiszik, hogy ezek ma is működnek, és továbbra is tartják a kapcsolatot a bukaresti Román Információs Szolgálattal. Ezt

a véleményt megerősíti az a szemtanúk által állított tény, hogy néhány „bányász” Bukarestben pisztollyal volt fölszerelve.

A 14-15-i eseményeket időben ki kellett gondolják. Ezt igazolja az a tény is, hogy kevéssel előtte megkétszerezték a bányászok fizetését. Csak a bányászokét.

A történekről beszélve Iliescu elnök még a júniusi események idején ezt mondta: „sötét erők akcióiról van szó”.

Úgy tűnik, igaza van. De ő az, aki kiszolgálja ezeket a sötét erőket, ha nem éppenséggel az élükön áll.

Az ellenzéki pártok tiltakoztak a brutális és törvényellenes akciók ellen.

Június 17-én néhány-száz ember újból tiltakozott az Egyetemiek terén. Ezt kiabálták: „Iliescut elítélni a kiontott vérért.” „Iliescu számunkra második Ceaușescu” (Megjegyzés: románul mindkét rígmus belső rímet tartalmaz.)

A Nemzeti Megmentés Frontja a lakosságot cinikusan nemzeti egységre szólítja „a demokrácia nevében”. A Vatra Românească politikai szervezete, az Erdélyi Románok Nemzeti Egységének a Pártja (románul: Partidul unității naționale a românilor din Transilvania) nyilatkozatot adott ki, amelyben támogatja a Frontot, és elítéli „a szélsőséges elemek barbár cselekedeteit” Természetesen nem a bányászok vagy a rendőrség tetteire hivatkozott.

A Front parlamentjének egyik első intézkedésével elfogadott egy törvényt, amely elrendeli az engedély nélküli tüntetések erővel történő felosztatását.

A júniusban történt bukaresti véres események felháborodást váltottak ki az egész világon. A washingtoni kormány így nyilatkozott: az Egyesült Államok Románia számára nem mérlegeli a legnagyobb kedvezményre vonatkozó záradék alkalmazását, amíg ott nem biztosítják az emberi jogokat. Az Európai Közösség külügyminiszterei július 16-án úgy döntöttek, hogy az eredeti tervekkel ellentétben nem veszik be a kelet-európai országok gazdasági segítségét szolgáló PHARE programba Romániát,

A választások eredményei alapján Iliescut június 20-án beiktatták elnöki funkciójába. Ebből az alkalomból 28-án fogadást adott a bukaresti diplomáciai testületeknek. Az Egyesült Államok, Kanada, Japán és Kelet-Németország nem jelentek meg ezen a fogadáson.

A Front pozícióinak megerősödése

Az FSN kormánya júniusban jött létre. A miniszterelnök és még két másik miniszter kivételével új, addig ismeretlen személyeket jelöltek ki. Valószínűleg így akarták elkerülni a nomenklatura kormányának a megtartásával kapcsolatos vádakat. A hatalom szervezete azonban nem változott.

Július hónap végén Doina Cornea egy nyílt levéllel fordult Iliescu elnökhöz, de főleg Petre Romanhoz. A levél megjelent a Társadalmi Párbeszéd csoport (grupul de Dialog Social) ”22” című kiadványában, amelyik az ellenzék egyik legfontosabb sajtószerve volt ekkor. Cornea asszony az ország elnökét minden ellenzékkel szembeni intoleranciával vádolta, és hogy háborút visel az értelmiség színe-java ellen. Értesülése szerint az elnök megtartotta a diktatúra ügyészségét, amelyik szoroson együttműködött Ceaușescu újonnan átkeresztelt politikai rendőrségével. Véleménye szerint a Bukarestben június 13-15-én történekről Iliescu Romániát törvény nélküli országgá változtatta. Úgy véli, hogy Petre Roman miniszterelnöknek nyugati országban elhangzott nyilatkozatai alaptalanok, mert cselekedetei ellentétesek azokkal.

Hogy érthetőbbé tegye az utóbbi állítást: Petre Roman egyik legfontosabb feladatai egyikének tartja a jelenlegi román vezetésről Nyugaton alkotott kép megjavítását, mindenekelőtt Franciaországban, amely országgal Romániának hagyományos kapcsolatai vannak. Dicsőség a Ceaușescu rendszernek, amely ebben az országban az ő tanulmányait fizette, és ezért most tökéletes franciasággal tudja elmondani hazugságait, bűvöletbe ejtve az ottani tévénézőket. Sikerült neki jó viszonyt kialakítani a franciák szocialista elnökével, Mitteranggal.

Az esztendő folyamán az ország helyzete még többet rosszabbodott, az üzletek csaknem üresek, az üzemek működése a nyersanyagok hiánya miatt gyakran leáll, és a munkásokat fizetés nélküli szabadságra küldik. Ilyen körülmények között a Front júliusban egy nagyon sürgős feladatként júliusban egy új adminisztratív törvény megszavazását kérte a parlamenttől. Ez a törvény felfüggeszti

a múlt év decembere után megválasztott helyei szintű vezetőket és a helyi adminisztráció ősre ígért megválasztásáig a kormány megyefőnököket (prefektusokat) nevez ki a megyék és polgármestereket a helységek élére. Elvben a megyefőnököket és a polgármestereket ezen hivatalok főnökei kell kinevezzék, de a gyakorlatban az egész listát Bukarestből fogják majd küldeni.

A Front ezekbe a funkciókba a saját embereit tette, anélkül hogy valamely más párttal is tárgyalt volna, nem véve figyelembe sem a választások helyi eredményét, sem a megyék vagy a helységek etnikai összetételét. Így azokban a helységekben is, ahol a szavazatok többségét az RMDSZ (Romániai Magyar Demokratikus Szövetség; román rövidítése: UDMR) vagy a Nemzeti Liberális Párt kapta, a Front tagjait vagy támogatóit, néhány helyen pedig a Vatra tagjait nevezik ki. Erdély több megyéjében, ahol a lakosság nagy részét a kisebbségek alkotják, nemcsak a megyefőnök román, hanem a megye vezetősége is csak románokból áll. Kolozsváron tüntetések voltak, mert prefektusnak egy olyan személyt neveztek ki, aki Ceaușescu rendszerének aktív támogatója volt.

Az adminisztratív törvény, amelyet nyilvánvalóan a Front uralmának az egész országban való biztosítására hoztak, és azért, hogy elősegítsék annak győzelmét a helyi szervek vezetőségének megígért megválasztásakor több helyen, de elsősorban Erdélyben tiltakozó akciókat keltett.

Az ellenzék reakciójából

Az országban kialakult helyzet arra készítette a demokratizálásban érdekelt pártokat és szervezeteket, hogy egyes megyékben, legalább helyileg szövetségre lépjenek.

Augusztus 6-án az erdélyi Kolozsváron bizonyos pártok helyi tagozatai és demokratikus csoportok részvételével létrejött az Önkényuralom Elleni Demokratikus Fórum (románul: Forul Democratic Antitotalitarian). Nyilatkozatukban hangsúlyozták, hogy „nyolc hónappal a forradalom után – amely nem csupán Ceaușescu ellen irányult – ma felháborodva állapítjuk meg, hogy az akkor meghirdetett eszmék sátáni ravaszúsággal mind keskenyebb határok közzé szorítottak. Már az első napoktól tökéletesen irányított konfliktusokat hoztak létre, amelyeket ma is fenntartanak.

A nyilatkozat többek között az értelmiség és az egyetemisták, valamint a munkások között zajló, illetve az etnikai csoportok közötti, és a vallásos konfliktusokra emlékeztet. ☼ Azt állítja, hogy a Front a parlamenti többséget Románia „választóinak becsapásával”, „a hagyományos pártok működési lehetőségeinek” a korlátozásával, valamint „a sajtó és a televízió útján terjesztett hazug információk” segítségével érte el. „A végrehajtó szerveket ugyanaz az állami apparátus képviseli”, megváltozott néven megőrizték a szekuritáé intézményeit, amelyek mind aktívabbakká válnak, mint ahogy meghagyták a „régí kompromittált ügyészséget” is. „Az igazságügy továbbra is alá van vetve a hatalomnak”, és „a bírósági feladatokat az eddigi igazságügyi apparátus végzi.” A helyi adminisztratív szerveket fentről nevezik ki, a gazdasági átalakítások „kezdettről fogva hatástalanok, mert csak a tüneteken igyekeznek változtatni.”

Az Önkényuralom Elleni Demokratikus Fórum a következő követeléseket fogalmazta meg:

- a társadalmi élet demokratizálása
- „a nemzeti kisebbségek egyéni és közösségi jogainak a politikai, kulturális és civil élet minden területén” történő elismerése
- a szakszervezeti élet szabadsága
- a szekuritáé eddigi szerveinek a megszüntetése
- egy igazi pluralizmus működése törvényes feltételeinek a létrehozása
- a végrehajtó és a törvényhozó hatalom szétválasztása
- az igazságügy, az oktatásügy és az egyházak demokratikus intézményeinek létrehozása; a hadsereg demokratizálása
- a gyűlölet kiiktatása a társadalomból
- a gazdasági élet radikális átalakítása egy piacgazdaság megteremtése érdekében
- Románia azonnal térjen vissza Európába

A dokumentumot a Nemzeti Parasztpárt, a Nemzeti Liberális Párt, a Demokratikus Párt, a Romániai Magyar Demokratikus Szövetség és még néhány más szervezet írta alá.

☼ Az új vezetés újra engedélyezte a görögkatolikus egyház működését, amelynek régi tradíciói vannak Erdélyben, de 1948-ban betiltották, és a román ortodox egyházzal csatolták. A görögkatolikusok szinte kizárólag románok voltak, és azok ma is. Az ortodox egyház azonban nem adta vissza templomaikat és más épületeiket sem. Ebben a kérdésben semmiféle hivatalos döntés nem született. Néhány helységben a templomok használatának konfliktusából összeütközések voltak a román lakosság tagjai között.

A Fórum felhívást intézett az ország lakosaihoz, hogy minden megyében hozzák létre hasonló szervezeteiket, és hogy egyesítsék erőiket az említett célkitűzések megvalósítására.

Ennek a felhívásnak a hatására néhány erdélyi városban, valamint Iași-ban, Moldova fővárosában létrejöttek az Önkényuralom Elleni Demokratikus Fórum szervezetei.

Más pozitív fejlemények is történtek. Így az erdélyi Brassóban (rom.: Braşov; germ.: Kronstadt) szeptember 9-én tartott kommunistaellenes tüntetésen, ahol megtapsolták Marian Muntean, az egyetemisták ligájának a vezetőjét, jelen voltak a bukaresti tüntetések ellen küldött bányászok képviselői is.

Marian Munteanu, akit csak augusztus 3-án engedtek szabadon, és még nem gyógyult fel a júniusi fővárosi események során kapott súlyos sérüléseiből azt nyilatkozta: a bányászok végül megértették, hogy a hatalom manipulálta őket.

A társadalom demokratizálódásának néhány lehetséges tartaléka már kezdett tehát felébredni, miközben megkezdődött más szervezett erők egyesülése.

Vajon mennyi esélye van ennek a folyamatnak?

(Kelt 1990. október elején; megjelent ugyanazon év decemberében az EXAUDI című svéd folyóirat 30. számában. Magyarul a Kapu 2016/10. száma közölte először.)